Pamětní kniha Olši

Pamětní kniha
Olší
okres Jačice

Obsahuje 170 stran, t.j. jednostosedmdesát stran.

Tato pamětní kniha založena
byla obci Olším v roce 1925, to jest
v sedmém roce trvání naší milé
republiky československé,
za prvého presidenta T. G. Masaryka,
když vládu v republice řídil statkář
Šochla, když okres dačický spravo=
val místodržitelský rada Fridrich a
když v Olši starostou byl Josef
Vokřínek, rolník. Kronikářem byl
jmenován Josef Soukar, kamenik.

Vesnice Olší (lid. Volší) katastr. a politická obec v soudním okresu telečském a polit. okresu dačickém leží dosti vysoko v mírné rozsedlině mezi kopci Brádlem a Horou, 7 km od Telče na jihozápad. Poloha

Spojena jest obecními cestami s obcemi: Borovnou, Myslovou, Mysleticemi, Řečicí, Práskolesami a Dobrou Vodou. Spojení

Přiškolena jest od roku 1882. do Borovné, před tím patřila ku Řečici. Správcem jednotřídní obecné školy v Borovné jest (od r. 1904.) František Bártů. Přifařena jest do Kostelní Myslové, nynější farář Karel Langer. Dále jest obec Olší podřízena: bernímu úřadu v Telči, berní správě v Dačicích, důchodkové kontrole v Telči, okres. nemocenské pokladně v Telči, zemědělské pokladně v Dačicích, okres. finančnímu ředitelství v Jihlavě, krajskému soudu a župě v Jihlavě. Zdravotní obvod je v Mrákotíně, obvodní lékař MUDr. Lud. Halámek bydlí v Telči. Poštovní úřad je v Telči, listonoš dochází denně, telegr. úřad v Mrákotíně. Železniční stanice je v Telči na trati Kostelec-Slavonice. Četnická stanice v Lipové Řečici. Úřady nadřízené

Popis obce

Olší má 29 domovních čísel, z nichž čísla 24 a 25 jsou zrušena. Číslo 1. jest obecní pastouška. Čísla 2, 3, 4, 8, 9, 12, 13, jsou domy, 7, 15, 17, 23, chalupy s větším hospodářstvím, ostatní čísla, chalupy s menšími pozemky, vyjímaje čísla 10, 18, 20 a 26, které jsou bez pozemků. Chalupa čís. 6. patří k domu čís. 8., rovněž i tíma na horním Rýhoně. Všechna stavení jsou přízemní, z kamene a cihel stavěna. Dřevěných budov v obci není. Krytina jest povětšině šindelová a došková. Taškami kryta jsou pouze čísla 3. a 13. Smíšenou krytinu, tašky, šindel i došky mají čísla 4, 7, 8, 9, 23, tašky a papír číslo 28, šindel a došky čísla 1, 2, 5, 6, 11, 12, 15, 17, 29, Šindelem kryta jsou čísla 10, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27. O kámen na stavby nikdy nouze nebyla, o čemž svědčí ty hráze kamení v polích a lesích ba i na návsi místo plotů, cihly dovážely se z Jelče, z Rydří Kostelního, snad i z Dačic. Hlína i písek nacházely se obyčejně na místě stavby. Stavení jsou obílena bez ozdob.

Popis domů

Selské domy sestávají pravidelně ze tří krovů, jež jsou sestaveny k sobě tak, aby uzavíraly dvůr ze tří stran, se čtvrté strany, obyčejně v průčelí domu spojeny jsou zdí, v níž nachází se vrata a namnoze vedle ještě dvířka. Dvířky vchází se do domu po zápraží z kamenných dlaždic, táhnoucím se podél celého hlavního krovu. Pod hlavním krovem nachází se síň, kuchyně, světnice, komora a přístěnek. Vedle těchto místností obytných nachází se pod hlavním

Obytné místnosti

krovem chlév na dobytek. V některých domech chodí se dveřmi z komory přímo do chléva.

Hnojiště

Vedle zápraží jest hnojiště přes metr hluboké a jáma na močůrku. Stříkačky na močůrku mají v číslech 2, 3, 4, 7, 8, 9, 12, 17.

Kůlny

Pod druhým krovem vedle hnojiště bývaly kdysi výměnkářské sýpničky, dnes změněny v komory a sýpky, vedle nich jsou tam kůlny na hospodářské nářadí a vozy, chlévky na vepřový dobytek, na husy, kurníky pro drůbež a jiné. Část kůlny slouží za skladiště dříví palivového i na různé domácí potřeby.

Stodoly

Za oběma výše jmenovanými krovy uzavírá dvůr stodola, zdi její jsou celé z kamene. Poněvadž staré, nízké stodoly nevyhovovaly byly přistaveny a patra zdvižena, aby se v nich získalo více místa. Uprostřed jsou z hlíny dobře upěchované mlaty, s obou stran dřevěnými oplotky ohrazené párně a nad párněmi patra. S obou stran, totiž ze dvora i z humen jsou vrata, by se mohlo volně projížděti. Za stodolou stojí zěntour. Tyto mají v číslech 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 17, 23.

Chalupy

Každé stavení stavěno jest samo o sobě. Chalupy sestávají z jednoho aneb ze dvou krovů a nějakého přístavku s menšími místnostmi, odpovídajícími budovám. V číslech 1, 6, 10, 15, 18, 20 a 26, mají ještě černé kuchyně, v ostatních chalupách mají kuchyně bílé. Dvorky ohrazeny jsou ploty, někde též obehnány zdí.

Číslo domu a jméno majitele	Název podomě	Výměra pozemků
1. Obec	Pastouška	20·78 ha
2. Pospíchal Karel		24·10 „
3. Skupa Jan		31·32 „
4. Dvořák Frant.	„u Babků"	26·42 „
5. Kopečný Frant.	„u Vrotnů"	3·28 „
6. Brož František	na „Poustkách" vizč. 8.	
7. Horálek Josef	„u Kašparů"	10·25 „
8. Brož František	„u Buriánů"	46·38 „
9. Dvořák Jan	„u Šoláčků"	31·96 „
10. Brázda Leopold		—
11. Dvořák Jan		2·46 „
12. Pohůnek Josef		34·89 „
13. Porák Antonín		27·33 „
14. Poukar Antonín		1·85 „
15. Dvořák Jan	„u Klimů"	5·15 „
16. Krejčí František	„u Houbů"	1·75 „
17. Pazour František		6·— „
18. Poukar Josef		—
19. Valena Frant.		—
20. Plát Josef		—
21. Klima Petr		1·85 „
22. Pospíchal Frant.	„u Krejčů"	1·05 „
23. Vališ Leopold		5·07 „
26. Tuček Josef		0·34 „
27. Tvrz Antonín	„ve Fabrice"	0·45 „
28. Slaňková Antonie		0·48 „
29. Horálek Frant.	„u Ševců"	0·56 „
Velkostatek Telč		82·42 „

Sklepy

V každém čísle nachází se vedle jmenovaných místností též sklep na brambory, případně i řepu, vyjma čísel 16, 20, 21, 27,

Páves

Plocha mezi jednotlivými čísly, pokud není k těmto přidělena a ohraničena, patří k návsi a jest majetkem obce. Na návsi nachází se zahrádky, trávníky, kamenné tarasy místo plotů, uličníky, rybníček, dvě louže. U čísla 20. v zahrádce stojí obecní zvonice a naproti přes cestu kamenný kříž, v roce 1903. obcí postavený. Mezi čísly 4. a 5., vedle obecní studánky, která poskytuje dobrou pitnou vodu téměř polovině obyvatelstva, stojí 4 mličníky, (lučky) přivlastněné kdysi k číslům 3, 4, 5, 8, a níže ve vsi před číslem 28. pak 3 mličníky, od čísel 15, 17. a 28. Při číslech 2. a 12. mají též mličníky, ale na svém pozemku. Do uličníků dává se v létě mléko, staví se do vody, aby déle vydrželo sladké. Vedle jmenovaného rybníčku na návsi jsou u čísel 12, 15, 23, tak zvané sádky, v čís. 12 a 15 vedou z těchto vodu po rourách do stavení. Studně s pumpami mají v číslech 2, 3, (do čís. 3. vedena jest mimo toho rourami voda z obec. studánky tekoucí) 4, 7, v čísle 8 mají studny dvě, 9, 11, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 27 a 29 pouze studánka. Za suchých let v některých studních nebývá vody.

Zahrádky a zahrady

Před okny domů i chalup jsou malé i větší zahrádky. Pěstují se v nich květiny, někde zelenina, jako ku př. cibule, česnek, salát, červená řepa, rajská jablíčka a podobné. Rostou tam též ovocné stromy. Kolem domů hlavně rozkládají se velké trávníky a jsou vysázeny ovocným stromovím. Jsou to zahrady; ale nevěnuje se jim nějaká zvláštní pozornost. Ovocné stromy jsou z polovice peckové a z polovice jádrové. Z jádrových pak více jest jablek, některé druhy dosti vzácné, hrušek pak jest méně. Z peckových pěstují se třešně, tyto málo, švestky, damazíny a slívy. Nejvíce jest damazin. Někteří hospodáři, jsou zvláštní milovníci ovocných stromů a zakládají celé aleje za humny v poli a to ponejvíce dobré druhy jabloní. Mladé stromky objednávají po většině z Čech a přihlížejí k tomu, by nebyly z příliš dobré půdy, ježto by na naší horskou půdu těžko zvykly. V Borovné založena byla p. řídícím učitelem Františkem Bártovým v roce 192 za přispění obcí Olší a Borovné veliká školní zahrada k pěstění ovocných stromků na pozemku bývalého majitele borovenského dvora hrab. Podstatzkého v Telči, vyvlastněném v parcelaci Stát. pozemkovým úřadem a bude výbornou podporou našich sadařů a jest si jen přáti by byla vždy tak vzorně vedena jako dosud.

Pozemky

Kolem vesnice na všechny strany rozkládají se pozemky, jež hraničí s pozemky borovenskými, mysletickými, řečickými a práskoleskými. Pozemků naměřeno 361 ha, z nich polí 135 ha, luk 58 ha, lesů 110 ha, pastvin 49 ha.

Pole

Pole rozkládají se po mírných svazích, kopcích a částečně jen v rovinách, oddělena jsouce mezi sebou mezemi, ponejvíce ještě lískovými křovisky porostlými. V polích samotných pak namnoze jsou celé větší plochy zvané „kázky" křovisky silně zarostlé a plné drobnějšího i velkého kamene, půda neplodná.

Louky

Louky rozloženy jsou v nižinách, údolích a rovinách, obec sama leží uprostřed rozsáhlých lučin dobré jakosti. Nejsou ovšem všechny louky co do jakosti půdy stejné a výnosné.

Lesy

Po kopcích a stráních jako veliký věnec vinou se lesy a obklopují ostatní pozemky. Na mnoha místech splývají s lesy panství telečského i řečického. Jsou ponejvíce smrkové a borové, najdeme v nich i jedle, buky a břízy.

Pastviny

Pastviny obyčejně nachází se tam, kde z jistých příčin nelze vzdělati ani pole, ani louku. Obyčejně činí zde velké překážky spousta velikých balvanů různě nakupených.

Pojmenování

Jména tratí polí, luk a lesů jsou: Zvažadla, Závratě, v Kopcích, Brádlo, Obecní les, na Pačesné, Bahnice, Losy, Planišťáťa, Bezkoutí, v Chobotě, za Rybníkem, pod Hrází,

Stará Louka, Kamenný vrch, v Rybníčkách, ve Žlabech, pod Horou, na Šentlici, v Kopaninách, na Píle, Jalovčí, Za Sosním, Sosní, na Vrškách, za Branou, v Bejkovci, v Rybníku, na Vibci, na Rýhoně.

Uprostřed lučin nachází se rozsáhlý 17 ha měřící rybník panský, zvaný Poleský, též i Zdeňkov (v obecní mapě z roku 1830. vznačen co „Zdenkova louka") Další dva malé jen rybníčky nacházejí se „v Rybníčkách" trati dle nich pojmenované a patří k číslu 8. Že rybníků v dřívějších dobách bylo kolem Olší velmi mnoho, možno souditi z těch četných hrází zbylých dosud uprostřed dnes dobrých lučin, ačkoliv již mnohé z nich dáno byly odstraněny. Rybníky

Obec sama vlastní 20 ha 78 a pozemků, které vyjma některých pastvin, všecky se na jistou dobu pachtují. Z těch pozemků jsou pouze dvě políčka, na Kamenném Vrchu a v Chobotě. Louky jsou: Stará Louka, na Ohradě, obě rozdělený na dílce a propachtovány. Louky: na Vibci a v Bejkovci užívají držitelé plemenných býků a sice dvě léta po sobě, první rok Vibec, druhý rok Bejkovec. Pastviny: Horní Rýhon, Pacesná, Jalovčí a za Sosním se pachtují, dolní Rýhon jest volný k pasení pro každého zdarma. Lesů obec nemá. Obecní lesy byly: Obecní les, Sosní, Jalovčí a Kamenný vrch. Obecní pozemky

Plodiny, obilí

Z hospodářských polních plodin pěstují se: žito, pšenice, ječmen, oves, hrách, vikev, zelí, řepa, jetel, brambory a len. Obilí seje se stroji i ručně. Pole hnojí se chlévskou mrvou a přilepšuje ještě umělými hnojivy. Žito pěstuje se vesměs ozimé, jaré luze zřídka. Pšenice ozimá i jará. Ozimu sívá se od obyčejně polovice září do konce října. Stávají se též někdy případy, ovšem za určitých okolností, že seje se i na Martina. Přijde-li nepříznivá zima, ku př. sníh padne na rozmrzlou půdu aneb luze mnoho sněhu napadne a bývají od větru spěchované vysoké záspě pod mezemi, bývají na jaře ozimy poškozeny. Vidí-li hospodář, že plodina úplně vyhynula, zaorá ji a zaseje některou plodinu jarní. Jař sívá se obyčejně v dubnu.

Žeň

Obyčejně ku konci července počínají u nás žně. Prvně jde na řad žito, pak pšenice, ječmen i oves rychle za sebou. Žito žne se výhradně hrabicemi, ručně. Muži žnou, ženy odebírají a klaou po dvou hrstech na snopky. Z deseti snopků staví panenky nebo-li hromádky pěkně do řad. Žito zůstávají na poli, až zrno i sláma dobře uschne, sváží se do stodol. Rovněž i pšenici staví hospodáři do hromádek. Zřídka stává se, že za teplého deštivého počasí obilí vzroste na poli. Ječmen a oves obyčejně pokosí stroji a složí na hrsti, anebo sekáči hrabicemi nanesou na řádky. Suché váže se do velkých snopů a hned odváží do stodol.

Okopaniny

Mimo obilnin pěstuje se u nás značné množství brambor a řepa. Při dobré sklizni prodá se něco brambor do škrobárny, ale většinou zužitkují se doma, něco na jídlo, ostatek dobytku. Řepa dává dvojí užitek, listí a řepu. Listí ukamuje se v letě pro krávy k dojení, v zimě řepa krouhá se na strojku a mísí hovězímu dobytku do řezanky.

Jeteliny

Klice užitečnou plodinou krmnou jest jetel. Jest to rostlina dvouletá a seje se do ovsa, zřídka i do žita. Mnohdy ještě po žních až do pozdního podzimu dá hojnost píce zelené. Pásti na mladém bujném jeteli bývá nebezpečno, často se z něj dobytek naduje. Jetele jest vícero druhů. Rychlík dá hojně píce zelené a dvojí sklizeň, zeleňák a žluťák pouze jednu. U nás pěstují se oba druhy. Vedle těchto pěstuje se i bílý jetílek zvaný „plaňák", ale tento výhradně k vůli semenu. Též i z prvých tří druhů nechávají jistou část hospodáři uzrát na semeno, obyčejně pro sebe a něco též na prodej. Suchý jetel řeže se v zimě do řezanky. Vikve pěstuje se málo.

Len

Len pěstují pro domácí potřebu ale i na prodej. Prodává se obyčejně netřený. Pro domácnost ponechamý se pěkně rytře, ženské jej na přeslicích spředou a tkadlec utká plátno. Výrobky z něho jsou dvojího druhu: tenké lněné a koudelné. Plátno upotřebí se v domácnosti na pytle, prostěradla, cíchy, zástěry a na podšívání punčoch.

Výmlat

Když skončena jest práce v poli přichází pravidelně na řadu mlácení. Každý hospodář pospíchá, aby do Vánoc měl vymláceno, což dnes při strojném mlácení není nic nemožného. Obilí mlátí se stroji, jak obyčejnými mlátičkami ručními v chalupách, tak velkými mlátičkami výtřasadlovými v domech při pohonu motorovém a žentourovém. Motory mají pouze v domech čís. 3, 4 a 8. Pouze něco žita mlátí se ještě cepy a to pouze k vůli slámě, kteráž se upotřebí na povřísla, došky a do postelí. Sláma strojová nedá se tak srovnati jako sláma cepová, zaměstná mnohem více místa; proto dává se též někdy do stohů. V hospodářství zužitkuje se sláma hlavně na řezanku ku krmení a pak ku stlaní. Žito ukládá se na sýpky, přebytečné odváží se do Telče na prodej.

Udržování luk

Též lučnímu hospodářství věnuje se dnes dosti pozornosti. Řádným vystruhováním jsou zavodňovány i odvodňovány. Aby daly uspokojivé úrody péce jsou obdobně hnojeny. Louky dávají dvojí sklizeň, seno a otavu. Senoseč počíná asi v polovici června, otava v září. Sekacích strojů na louky v obci vůbec se nepoužívá, seče se výhradně kosami.

Cesty

Vjma cest obecních spojovacích vedou do polí a luk cesty polní, obyčejně několika majitelům společné.

Kříže

Mezi čísly 17 a 27 u cesty k Borovné a pěšiny ku Kostelní Myslové vedoucí, stojí železný kříž s kamenným podstavcem. Nazván jest dle svých

věnovatelů kříž „Burianů". Patří k číslu 8. U cesty vedoucí k Mrákotínu pod „Skupovým planištěm" jest kříž „Skupů", věnovaný dnes již zesnulými, manžely Skupovými v roce 1913. Náleží ku číslu 3. K témuž číslu náleží ještě jeden kříž u cesty vedoucí do polí pod „Obecním lesem". Jest to kříž zvaný „Čurdů", starý opuštěný, neboť věnovatelé jeho před léty z obce se odstěhovali. Lidová pověst vypráví, jak před léty, kdy ještě bývalo v Olší pytláctví silně podporováno, stalo se zde neštěstí. Čurda, majitel onoho pozemku, přijeda na pole, schoval si flintu do křoviska na mezi se nacházejícího. Měl totiž mínění po práci zajíti si někam na lov. Když ale flintu ven vytahoval hlavní maje ji k sobě obrácenu, nešťastnou náhodou uvíznul za kohoutek. Jelikož flintu měl nabitu, vyšla rána a smrtelně jej zasáhla. Kříž na památku nechala postaviti jeho rodina.

Ačkoliv obec Olší jest dosti vysoko položena, přece leží v mírné kotlině mezi kopci Brádlem (671 m) a Horou (663 m), vrcholky obou kopců jsou nejvýše 2 km od sebe vzdáleny, spojeny jsouc mírnějším hřbetem Zvažadly. Kopec Zdeňkov oddělen jest od nich žlabinou, rozšiřující se v rovinu. Žlabinou touto protéká potok, pramenící na „bahnici" a v rybníku panském a ve Žlabech přijímá nepatrný potůček ode vsi a teče dál po lonkách pod Horou do rybníka Hulištského. Tam nacházela se v dávných dobách Poloha

zašlá osada „Zlhliště“ [uvedena v zemských deskách k r. 1835.] a výše nad ní bývala osada „Stará Borová“, která dle ústního podání zanikla, když obyvatelé její morem vymřeli. V lese Brádle trčí do výše několika metrů veliká a krásná skála. Jest to pestrá skupina žulových balvanů rozmanitě na sebe nakladených, porostlých mladými smrky s vrchu i po stěnách. Kolem dokola v širokém okruhu leží spousta balvanů roztroušených. Opředena jest starými pověstmi o jejím sesutí, dnes již z paměti lidu pomalu mizejícími. Jenom otisk čertovy paty na jednom z balvanů vytisknutý zůstává jako svědek z dávné tajemné minulosti. Též na Zvažadlech „Čertova skála“ má tajemnou minulost. Před několika lety ještě býval zde kámen, na kterém bylo znáti jehlu, nit a klubko. Lid vykládal, že na kameni sedal čert a šil. Kámen byl však kameníky zpracován a odvezen. Kopce Brádlo a Hora skytají krásný pohled po širém okolí. Zvláště Hora dnes po vykácení lesa, kdy temeno její jest úplně holé. Vyjma nejzápadnější části, kryté Hradiskem a Javořicí, viděti jest celý politický okres Žačický, na jihovýchodě a jihu daleko ještě za hranice jeho, ba dokonce daleko ještě za hranice naší vlasti československé. Za jasných dnů, když vzduch jest čistý a prost par, obyčejně v zimě a na jaře, viděti směrem kde Dyje opouští náš okres, v nekonečné dáli jako v pohádce za několikerými rovinami a vodami horu velikána. Jako veliký oblak, jako přelud zdvihá se na obzorem a jasně obráží se

Rozhled

obrys jeho vrcholu. Ještě v máji temeno jeho pokrývá sníh. Prý jest to Sněžník Alpský za Vídeňským Novým Městem, přes 2000 m vysoký. Letního času ani za nejkrásnějších dnů nebývá vůbec k spatření.

Obyvatelstvo

Obyvatelé obce Olší jsou národnosti české a náboženství římsko-katolického. V 27 obydlených číslech bydlí (r. 1926.) 33 rodin se 168 obyvateli, z nichž jest 82 mužů a 86 žen. Dětí do 6 roků stáří jest 24, od 6 do 14 roků 29. Přes 60 roků stáří jest 21 osob, to jest 11 mužů a 10 žen. Počet obyv.

Nejstarším občanem jest Pospíchal Jan čís 1., narozený v roce 1839, jest tudíž stár 87 roků. Staří lidé

Po něm jsou nejstaršími: Horálek Frant. čís. 7, narozen 1847, Pospíchalová Kateřina čís 11., naroz. 1847, Pechová Antonie čís. 8., naroz. 1852, Novák Antonín čís. 13, naroz. 1853, Švrzová Marie čís 27., naroz. 1855., Švrz Antonín čís. 27., naroz. 1856.,

Podle statistiky obyvatelstva mělo Olší v létech:

v 1790 — 146 obyv., 1818 — 113 obyv., 1840 — 129 ob.
1850 — 132 obyv., 1880. — 139 obyv., 1910 — 141 ob.

V r. 1580 čítána ves tato k rychtě Šachovské; bylo tu 10 lidí usedlých (1 celoláník, 2 třičtvrtláníci, 5 půlláníků, 1 domkař mající jiho panské „dědičně pustěné" a mlynář, který od r. 1599 k Řečici čítán) Zkrocili dvojího úroku v roce 3 kopy, 6 gr. 3 d. a robotovali 9 dní (všichni po dni). Všechněm bylo povinností voziti dříví.

ví k vápenici a cihelně panské (později na panskou hospodu „Kuchyni" do Telče) Tehda již seděl na půlláně rod Skupů (r. 1580 Tomeš, po něm Šimek, r. 1650 Václav); od toho zajisté pojmenování „Skupova branka", cesta ke hluboké lesní užlabině.

Usedlí r. 1650: Šejha, Kašpar, Pokřínek, Matějů, Pondra, Burjanů (r. 1580 píše se na půlláně tom Jira Telka, r. 1620 Burjan Telka) Vrák, Babka, Skupa, Buzek.

„Královna" V hlubokých lesích, nyní již v území pauství Řečického 2 km západně od Olší, 2 km severně od Velké Lhoty, v místech, kde dodnes studánka „Královna" se jmenuje bývalo sídliště „Nová Královna" Purbáři z let 1580tých poznamenáno, že byli tu pouze dva chalupníci Linhart a Valenta, kteří z „planiště a chalupy" platili o sv. Jiří 5 gr. o sv. Haclu 11 grošů. Jáchym Oldřich z Hradce daroval r. 1599 vladykovi Václavu Lipovskému z Lipovce a na Řečici za služby, jež jsa hejtmanem na Telči a potomně na Hradě za panů Zachariáše, tdama a jmenovaného Jáchyma Oldřicha pánům z Hradce konal, mlýn Šírkovský a „dva sedláky slove na Královně"... s pádesáti osmi jitry, s rybníčkem, též potůčkem od studánky Kraloviny v týchž jitřích ležící, hranic jeho Řečických a mezí mých vsí Lhoty a Polší se dotýkajících."

Kroj Pobci Olší nosí se oděv poloměstský jako všude na leškomoravské pahorkatině. K výrobě jeho používá se všech druhů látek nejnovějších. Tsi před 20ti roky používalo se ještě v některých rodinách

domácího tenkého plátna lněného ku výrobě všedního prádla, dnes šije se veškero prádlo z pláten továrních. Pouze některé starší panímámy nosí, aneb mají v truhlici uloženy ještě sukně plátěné, šerky zvané.

Hlavním zaměstnáním obyvatelstva jest zemědělství. Chalupníci, kterým pár měřic pozemku k výživě nepostačí, aneb jsou úplně bez pozemků, živí se dílem řemesly, dílem podělkováním u rolníků, nádeničením na stavbách a zimní doby kácením kmenů v panských lesích. Jest zde hostinský (čís. 8.), panský hajný (čís. 5.), řezník a obchodník dobytkem (čís. 23), 5 kameníků (čís. 1, 6, 16, 18, 27.) pracují v žulovém lomu p. Jarol. Šoita z Mrákotína u Mysletic, 7 zedníků (čís. 6, 10, 11, 19, 27, 29), 1 tesař (čís. 26.), 1 tkadlec (čís. 10.) „R. Fabrice" (čís. 27.) vyrábí se celoročně opálky, koše a košíky na brambory a jiné pletené výrobky z lesních kořenů. Děti z chalup po vyjití školy bývají dávány do služby k rolníkům v obci i okolí, někteří hoši pak posíláni na řemesla. Zaměstnání

Školní vzdělání obyvatel jest obecné. Analfabetů v obci není. Děti navštěvují jednotřídní obecnou školu v Borovné, zámožnější zřídka navštěvují též školy střední (měšťanské i reálné v Jelči). Z odborných škol navštěvují rolničtí synkové - zimní hospodářskou školu v Pačicích a dívky hospodyňskou školu v Jelči. Dorost řemeslný dochází do pokračovacích škol živnostenských a to hlavně do Mrákotína, kdež jest odborná škola pro kameníky. Vzdělání

Život spolkový

Spolků, ať politických či jiných v samotné obci ustavených není. Přebaže někteří občané jsou členy různých spolků v sousedních městech existujících, přece jinak chovají se vůči sobě dosti přátelský. Politické sympatie různým stranám projevují občané pouze při volbách.

Tisk a časopisy

Z časopisů politických jsou odebírány: „Lidový Denník" (republikánské strany), „Lev moravských" (republ.) „Selské Hlasy" (lidové), „Český kraj" (lidové), „Občina" (lid.) „Večerník Právo lidu" (soc. demokr.), „Kronika" (komunist.), „Jiskra" (komunist.) Z odborových časopisů: „Českosl. Háj" (lesnický) „Stavebník" (dělnický)

Z ilustrovaných nepolitických: „Pražský ilustr. zpravodaj", „Proud", „Hvězda českosl. paní a dívek"

Z vlastivědných sborníků: „Od Horácka k Podyjí"

Obec odebírá „Úřední list" polit. správy v Dačicích

Knihovna

Obecní knihovna založena v r. 1923 (dle zákona) poskytuje obyvatelstvu vzdělání v době zimní zábavnou i poučnou četbu. Čítá celkem svazků a jest spravována „knihovní radou", sestávající z předsedy, knihovníka a pokladníka.

Zábavy

Z tanečních zábav nejčastěji bývají pořádány „masopust" a „posvícení", zřídka jenom též „Božínky" anebo „máj". Masopust trvá obyčejně dva dny a neobejde se bez „maškarního" průvodu po vsi v pondělí masopustní. Před válkou světovou měly tyto průvody veselejší a nenucený ráz. Rovněž „posvícení" trvalo vždy dva dny. Teď řídí se to obyčejně dle hmotných poměrů pořadatelů a návštěvy prvého dne.

„Májová" zábava konána v obci r. 1924, před tím nebyla asi 20 let pořádána. Plesy a výlety dosud v obci pořádány nebyly. Selská mládež súčastňuje se každoročně „Rolnického plesu" v Želči.

Účast občanů ve světové válce 1914–18.

Války světové súčastnilo se celkem z obce Olší 26 občanů, ve stáří 18–55 roků. Tři z nich zastihla válka v aktivní službě, byli to: Kopečný Josef, dragoun, posádka Žolkiev, východní Halič, třetí rok služby, Vališ Antonín, dělostřelec, posádka Brno, třetí rok a Poukar Josef, ženista, posádka Třident, jižní Tyroly, prvý rok služby.

Jako záložníci nastupují při mobilisaci v srpnu 1914: Horálek Josef, Plál František, Pazour Jan, Vokřínek Josef, Vokřínek Jaroslav, Stauček Josef.

Vališ Leopold jako aktivní, ročník 1914.

Záložníci v druhé výzvě: Brož František, Skupa Jan, Dvořák Jan

Během války odvedeni: Poukar Antonín, Novák Antonín, Torz Cyril, Pazour František, Skupa František, Poláček Josef, Tušer František, Dvořák Jan, Tušer Bohumil

Jako nejstarší, z vojenské služby již propuštění, narukovali: Plál Josef, Poukar Antonín, Horálek František, Pospíchal Karel.

Z jmenovaných tři se nevrátili: Stauček Josef zemřel v ruském zajetí, Pazour Jan padl na ruské frontě a Tušer František na Piavě v Itálii.

Vidět 20/I 1934 Ant. Žlebáčný
Viděl v Boroni 29/11. 1932 Ant. Žlebáčný

Ostatní vrátili se zdrávi; Tvrz Cyril a Pazour František jako lehčí invalidé. Brož František súčastnil se zahraničního odboje v Rusku a vrátil se v létě 1920 jako rotmistr sibiřského pluku československých legií. Horálek Josef a Vališ Leopold upadli v posledních dnech do italského zajetí a vrátili se v roce 1919 jako italští domobranci.

Události od r. 1914.

Začátek a průběh války světové

≡ Poněvadž královská srbská vláda nezodpověděla uspokojivým způsobem notu, odevzdanou jí rakousko-uherským vyslancem v Bělehradě dne 23. července 1914., vidí se c. a k. vláda nucena postarati se sama o ochranu svých práv a zájmů a za tímto účelem appellovati na moc zbraní. Rakousko-Uhersko má tudíž za to, že nachází se ve válečném stavu se Srbskem.

Rakousko-uherský ministr věcí zahraničních
hrabě Berchtold ≡

V úterý dne 28. července 1914 po třetí hodině odpoledne vyšlo ve Vídni zvláštní vydání úředního = Wiener Zeitung = obsahující v jazyku francouzském a německém překladu Berchtoldem podepsanou notu, kterou vypovědělo Rakousko-Uhersko válku království srbskému. Netušili tenkráte ve státních kancelářích vídeňských a u dvora, že aktem tím vyhotovili ve skutečnosti ortel smrti dynastie Habsburské a mocnářství Rakousko-Uherského.

Ve vídeňských ulicích se lidé rvali o list, předčítali ho hlasitě a radovali se nad tím, že Srbsku dostane se zasloužené odplaty.

Hlavní záminkou vměšování se Rakousko-Uherska do vnitřních záležitostí srbských byla vražda následníka trůnu habsburského, arcivévody Františka Ferdinanda d'Este a jeho choti dne 28. června v Sarajevě, provedená studentem Principem, srbským příslušníkem. Při dobré vůli bylo možno vzniklé neshody mezi oběma státy odstraniti, leč vojenské kruhy ve Vídni a v Berlíně chtěly válku stůj co stůj, nuže, Berchtold jim ji připravil. Kostky byly vrženy, válečná lavina dala se v pohyb, moře utrpení a zármutku rozlilo se po celém lidstvu.

26. července 1914, nařídil císař František Josef mobilisaci osmi armádních sborů, 28. téhož pak mobilisována rakouská armáda celá. Veliké vyhlášky mobilisační na rozích ulic měst i vesniček způsobily všude rozruch. Stín smutku zahalil tváře všech. Do posvátného klidu rodin zasáhla zločinná ruka a bez slitování brala rodinám živitele; dítkám otce, ženám muže a ustaraným rodičům jedinou naději v stáří, jejich syny, kteří daleko od vlasti měli bojovati proti pobratimským národům slovanským a krváceli za cizí zájmy. Smutně opouštěli vážní mužové svoje uplakané rodiny. Bylo to těžké a mnohde i bolestné loučení. A dlouho znělo v uších to tklivé: „Buď s Bohem a vrať se nám brzy!" Nádraží byla plna záložníků. Odjížděli ku svým plukům v přeplněných vlacích a v duchu loučili se s rodným krajem, který v dáli zkrácel se s dohledu. Mnoho bylo těch, kteří jej víc už nespatřili. V kasárnách sjelo se tolik záložníků, že nebylo dostatek místa pro jich ubytování. Hned započato sestavování pohních oddílů, oblečeno a vyzbrojeno. V několika dnech již odjížděly celé, válečně vyzbrojené sbory k hranicím srbským a zároveň i ruským,

kdež rovněž válečný požár vzplanul.

V prvých dnech mobilisace bylo obyvatelstvo tak rozrušeno, že se o jiném nemluvilo než o válce a o práci se nikdo nestaral. Teprve po odjezdu záložníků chápali se lidé opět práce. Byly žně, práce všude plno. Kde jevil se nedostatek mužských pracovníků, musely tyto zastat ženy. Vzpomínky všech nesly se k bojištím a s napětím očekávány prvé zprávy odtud. Noviny přinesly první zprávy; rakousko-uherská vojska všude vítězí, nepřátelé utrpěli ohromných ztrát, desetitisíce padlo jich do zajetí. Obyvatelstvo nad těmito úspěchy jásá, ale záhy z tohoto nadšení vystřízliví při pohledu na prvé transporty raněných přijíždějících z bojišť. A ranění na všechny otázky odpovídají. Vypravují, jak pochodovali po celé dny a noci téměř bez oddechu, blížíce se k hranicím a nepřítele nikde k spatření nebylo. A z nenadání jako když ze země vyroste, objeví se nepřítel, kolem dokola rozpoutá se zuřivá vřava válečná, nepřátel stále přibývá, kdežto řady kamarádů víc a více řídnou. Tisíce nejlepších vojáků, zdatných mužů padlo v prvních bojích tam na pláních haličských. Na Srbsku nedařilo se z počátku lépe.

Válečný požár zachvátil hned od začátku téměř celou Evropu. Na jedné straně Rakousko-Uhersko, Německo, Turecko, Bulharsko, na druhé pak Rusko, Francie, Anglie, Srbsko, Černá Hora, Belgie, Itálie, Rumunsko. Z obojích jmenovaných zúčastnily se později: Turecko v listopadu 1914, Bulharsko v září 1915, Itálie v květnu 1915, Rumunsko v srpnu 1916.

Na podzim 1914 ukázala rakouská dualistická monarchie, že je docela už vasalem německého spojence, když rakouská i německá fronta proti Rusku postavena pod společné vrchní velitelství Hindenburgovo.

Srbsku vysíleném dvojí balkánskou válkou za jeden rok, přišla nová válka velmi nevhod. Ale přes to, kdo si představovali válku se Srbskem jako pouhou vojenskou procházku, velice se zmýlili. Třemi proudy vniklo vojsko rakouské do Srbska 12. srpna a postupovalo ku středu země, kdež všechny tři proudy měly se spojiti. Srbské armády s počátku ustupovaly před nepřítelem, který mstil se hrozními zvěrstvy na nevinném civilním obyvatelstvu za hrdinný odpor srbských vojáků. Starci, ženy a děti stali se předmětem jejich hrdinství a co prováděly hordy maďarské soldatesky, příčí se všemu citu lidskosti. Avšak již 18. srpna přešlo vojsko srbské k ofensivě a tlačilo vetřelce na všech stranách před sebou tak neodolatelně vpřed, že již 21. srpna nestála v Srbsku noha ani jediného rakouského vojáka. Tento nezdar prvního tažení do Srbska, popudil odpůrce ještě k větší nenávisti vůči němu. Koncem října znovu překročila rakouská armáda hranice a podařilo se jí vniknouti do Bělehradu 2. prosince. Dlouho se zde nezdržela, již po několika dnech byla od Srbů napadena, poražena a s velikými ztrátami ze země vypuzena. Dvojí výprava do Srbska v roce 1914 se nezdařila.

Po celé délce hranice ruské postavilo Rakousko při počátku války pět dobře vyzbrojených vojsk, z nichž Danklovo a po něm Auffenbergovo proniklo do ruského Polska. Koncem srpna dochází k bojům u Komarova, Rakušané ustupují přesile. Od 22. srpna vnikají Rusové do Haliče, od 7.–11. září zuří kruté boje kolem Lvova, který 3. září obsazují Rusové. Po porážce u Ravy Ruské, byla též armáda Danklova i Auffenbergova nucena ustupovati za Visu a San, kde se k nim připojily zbytky vojsk bojovavších u Lvova.

Pevnost Přemyšl od Rusů sevřena, Rusové pronikají dále na západ ke Krakovu a na jih do karpatských průsmyků. Temné dunění děl slyšeti už v blízkém okolí Krakova. V listopadu v divokém zápase o poříčí řek Bzury, Ravy, Pilice a Nidy, udrželi Rusové svoje posice. Dostavivší se podzim pozdní s dešti, pliskanicemi a sněhy, když silnice i cesty proměnily se v moře bláta, donutila posléze příroda obě strany k válce zákopové.

Od 4. srpna vnikaly německé pluky do Belgie, hrubě porušivše neutralitu tohoto státu. Armáda belgická bránila se hrdinně v pevnostech, z nichž některé byly pokládány za nedobytné, ale pevnostní hradby bortily se jako stavby z karet pod ohněm těžké německé dělostřelby. Zemi nastala perioda bolestného utrpení a ponížení. Nešetřili ničeho panovační Prušáci, v Louvaine na př. zničili světoznámou knihovnu. Opanovali hlavní město a postupovali dál, ačkoliv ohroženým Belgům přispěšili již na pomoc Francouzové i něco Angličanů. Kromě úzkého pruhu země byla celá Belgie v polovici října v rukou Němců. Pito mstili se krutě. Pustošení měst, pálení vesnic, sklazování celých osad, týrání žen a dětí, odvlačení tisíců mužů do německého zajetí, donucování jiných k těžkým pracem pro německé vojsko - to a mnohé jiné strásně byly kapky v kalichu hořkosti, z něhož píti bylo nešťastné zemi za to, že nechtěla prodati svou neutralitu a čest. Ale i v této době smutku nedal národu klesnouti v zoufalství veliký apoštol, statečný a neohrožený primas-arcibiskup kardinál Des. Mercier. Pomáhal, kde to bylo možno hned a těšil nadějí, že i tato hrozná pohroma přejde. Několika proudy současně překročili Němci západní hranici a vtrhli do Francie. Byli ve výhodě, že k válce byli připraveni, kdežto Francie teprve

sbírala síly a neměla pro své mužstvo polního výstroje. Všecky proudy německé směrovaly k jednomu společnému cíli: k Paříži. 2. září opouští vláda Paříž a Němci jsou odní již jen 20 km vzdáleni. Jejich aeroplany krouží nad obrovským městem a házejí do něho pumy. Císař Vilém II. už je si jist, že v několika dnech, ne-li hodinách slavnostním průvodem vejde do metropole nepřátelské země a ujišťuje své vojáky, nežli opadne se stromů listí, že se navrátí ke svým rodinným krbům. Právě v okamžiku pro Paříž nejkritičtějším podepisují Francie, Anglie a Rusko v Londýně smlouvu, kterou se zavazují setrvati ve válce až do úplného pokoření nepřátel a zamítají možnost separátního míru. Ve dnech 6. až 11. září svedenou bitvou na Marně Němci donuceni k ústupu, čímž plán jejich na rychlé dobytí Paříže úplně zhacen. Další jejich pokus proniknouti ke Calais a tak zmařiti dopravu z Anglie do Francie ztroskotal 5. listopadu, znemožněn Angličany a Francouzy. Současně bylo v říjnu a listopadu bojováno také na různých místech Francie se střídavým štěstím. Konečně utvořena jako hustý řetěz dlouhá německá fronta od švýcarských hranic až k moři a proti ní ve stejné délce fronta francouzská. Listí stromů již dávno opadalo, nastal pozdní podzim, s ním deště, mlhy a pliskanice. Obě strany uchýlily se do zákopů a pro větší bezpečnost opatřovaly tyto hustou spletí ostnatého drátu.

Dříve nežli skončil rok první, dostalo se ústředním mocnostem spojence, na kterého spoléhali hned od počátku války. Když v říjnu 1914. Turci počali ohrožovati ruské lodi a ostřelovati ruská místa při Černém moři, vypověděla Dohoda Porte 3. listopadu válku. Boj s mocí tureckou rozvinul se v plném rozsahu teprve roku následujícího.

Námořní válka obmezovala se r. 1914 na lapání německých lodí, které výbuch válečné sopky nalezl na širém moři. Namnoze prováděly námořní loupežnictví, ale do konce roku byly zjmány všecky. Německo na tuto ztrátu odpovědělo zvýšenou válkou ponorkovou. Jeho ponorky torpedovaly nejen válečné a dopravní, nýbrž i nemocniční lodi nepřátelské, ba i neutrální. Ale veliké válečné loďstvo německé, tato Vilémova chlouba v míru, netroufalo si opustiti svých přístavů.

Výsledky světové války ke konci prvního roku jejího trvání veskrze zklamaly naděje útočníků. Nikdo nepřinesl první rok rozhodnutí konečného. Pět měsíců stačilo, aby pohřbilo tak mnohou naději, aby rozptýlilo tak mnohou illusi. Po bitvě na Marně již i v Německu nastalo střízlivější posuzování situace, leč naděje na konečné vítězství ovládala vždy ještě národ jako celek. Němci úplně věřili, že konečné vítězství třebas značně oddáleno, přes to ale že je jisté.

Jinak tomu bylo v Rakousko-Uhersku, které stavši se žalářem svých národů, nemělo již smyslu pro svoje trvání. Porobení národové přijali válku s nechutí a dávali svému smýšlení průchod i činem. Hned po prvních bojích v Srbsku a obzvláště v Haliči šly pověsti, že se mnoho českých vojáků vzdává. Prof. Masaryk, který konal první přípravy pro svoje osvobozenecké dílo, užil odjezdu amerického Čecha Em. Voska k tomu, aby po něm požádal ústně štáb anglický v Londýně o přímluvu u ruského štábu za vlídné zacházení s československými zajatci. Výsledky intervence ukazovaly se již v několika dnech.

Mnoho jihoslovanských politiků odešlo do ciziny, hlavně do Itálie. Čechoslováci nebyli prozatím v cizině ještě oficielně zastoupeni, ale jejich emigrace již jednala. Hned při vypuknutí války skupina pařížských Čechoslováků, sdružená hlavně v Sokole, nabídla Francii své služby, svou krev. Vláda francouzská povolila jim vstoupiti do cizinecké legie. Utvořili samostatnou setninu s malířem F. Kupkou v čele a dali si jméno „Na zdar." Prodělavše nutný vojenský výcvik, vypraveni již v říjnu na bojiště a v Champagni přestáli svůj křest ohněm. Mohutnější ale československé hnutí bylo na Rusi, kdež byla československá kolonie silnější než ve Francii. Zřízení dobrovolnické vojenské družiny československé povoleno v září 1914, ale byla velmi omezena. Vstoupiti doní mohli jen ti, kdož měli ruské státní občanství. Nazvali se „Starodružinníky" a v den sv. Václava byl jim slavnostně odevzdán prapor v Kijevě. Brzy též oni odešli na bojiště a byli přiděleni k jednotlivým sborům ke službě výzvědné. Usnadňovali namnoze Čechům a Slovákům přechod k Rusům. Tyto věci byly známy arcivévodovi Fridrichovi v Pešíně, který zahájil v Čechách a na Moravě krutou persekuci. Hněv „markýze Géra" namířen byl na jednotlivce i korporace. Hned na počátku války zatčen a uvězněn byl vůdce strany národně-socialní V. J. Klofáč, známý svým národním radikalismem a neohrožený kara= tel protisrbské a vůbec protislovanské politiky rakouské. Za ním přišli jiní, žaláře se plnily, osoby politicky podezřelé internovány. Píše, jenž válku a vše co s ní souviselo nechválil, byl pronásledován. Nepohodlné články v novinách censorem vybílevány, noviny takové na čas nebo i trvale zastavovány. Proti tomu všemu nebylo nejmenší obrany. Říšská rada byla uzavřena, zemské sněmy nezasedaly, ústavní práva

byla hned v prvních dnech války suspendována. Halič a Bosna staly se velikým popravištěm, množství lidí podezřelých z dorozumívání s nepřítelem bylo podle rozsudků náhlých soudů popravováno.

První válečné zimy využily Francie a Anglie k horlivé práci, aby dohonily, v čem byly připraveným nepřítelem předstiženy. Francie hned v září po bitvě na Marně propustila z činné služby všecky odborně vyvičené dělníky, kteří pak byli vysíláni do muničních továren. Rozmnožily je také tisíce dělníkův uprchlých z Belgie, jejíž armáda se přes zimu ve Francii reorganisovala tak, že mohla nepříště po boku spojenců zúčastnit se válečných akcí. Anglie zbrojila, ale dosud necítila potřebu zavésti všeobecnou brannou povinnost, neboť přihlásivších se dobrovolníků z domova i osad měla více nežli zbraní. Do konce roku 1915 měla Anglie 2 miliony nejlépe vyzbrojených a vystrojených lidí ve zbrani. Zbrojilo se ovšem i v mocnostech ústředních, v Německu a Rakousko-Uhersku, ale tyto narazily na překážky v blokádě svých pobřeží anglickým loďstvem. Rozličných surovin, ba i potravin brzy jevil se nedostatek. V Rakousku byl již od ledna 1915 vydáván chléb jen na lístky v obmezených dávkách, nově zřízenému státnímu obilnímu ústavu byl každý zemědělec povinen odvésti přebytky své úrody. Za chlebenkami objevily se brzo i jiné lístky. Podobný pořádek zaváděla i Německo. Státní hospodářství se však naprosto neosvědčilo, neboť vedlo k lichvářskému řetězovému obchodu. Takovýchto nesnází byly západní mocnosti značně ušetřeny, neboť mohly domácí nedostatky nahražovati volným dovozem ze zámoří, hlavně z Ameriky. Zahájenou mezitím se strany Německa válkou ponorkovou potopena 7. května 1915 u irského pobřeží loď Lusitanie.

Vedle drahocenného nákladu věcného utonulo tu na 1.400 cestujících, mezi nimi bylo hojně občanů amerických. Přes to si však západní mocí spojení s Amerikou udržely.

Bojiště se r. 1915 rozšířilo na obou stranách. Turecko na straně ústředních mocností, Itálie (23. V. 1915) na straně dohody přispěly k jeho rozšíření, ale tím nikterak neubylo na důležitosti frontám starším. Italský ofensivní postup stěžován byl nesehlídným terainem alpským, takže Italové v brzku byli nuceni zahájiti válku zákopovou. Překročivše Soču, těžkými boji probíjeli se směrem ku Gorici. Spojitost jednotlivých možno pozorovati z toho, že ku př. třetí sočská bitva podniknuta Italy jedině proto, aby pronásledování ustupujících Rusů z Haliče bylo zmírněno, jelikož Rakousko muselo značnou část svých vojsk z Haliče odeslati k Soči. Jako vstup Itálie tak i Turecka nezměnil mnoho na povšechné situaci.

Turecko bylo činno současně na čtyřech stranách. Počátkem roku vpadla silná turecká armáda na Kavkaz, byvše od Rusů prorazena dala se na ústup, ale nemohla býti těmito úspěšně pronásledována, neboť v květnu byli Rusové nuceni mnoho vojska z Kavkazu odvolati ke Gorlici na bojiště západní. Jiným bojištěm byla Mezopotanie. Zde Britové utkali se nejen s Turky ale i domácími arabskými kmeny. Třetím bojištěm tureckým byla Syrie, odkud podnikány byly podle plánů německých důstojníků časté výpady k průlivu Suezskému. Nejdůležitější a nejkrvavější zápasy odehrávaly se v Dardanelách. Dohodě bylo na újmu, že západní spojenci neměli přímého spojení s Ruskem. Toho mohlo jedině býti docíleno dobytím Cařihradu. Když pokusy Anglo-francouzského loďstva zmocniti se Cařihradu od moře se nedařily, rozhodnuto

přikročiti k útoku po souši. Od dubna r. 1915 počali Angličané a Francouzi vyloďovati vojsko, hlavně koloniální na půlostrově Gallipolském. S utajeným dechem sledovala všechna Evropa po celé léto kruté zápasy, které tu byly vedeny. Smrť hrozně řádila mezi černými Senegalci a Australany, z nichž tyto sbory se hlavně skládaly. Posléze od tohoto podniku upuštěno, poloostrov vyklizen a 18. ledna 1916 poslední transporty dohodových vojsk opouštěly toto krvavé bojiště. Jistá část usadila se v opevněném táboře na severu města Soluna.

Německé vedení změnilo r. 1915 taktiku. Hlavní svoje voje soustředilo na východ proti Rusku, chtěje přivoditi jeho porážku. To způsobilo, že na frontě západní v r. 1915 převládaly boje zákopové. U Calais pokoušeli se Němci znovu frontu proraziti a zmařiti přímé spojení mezi Britanií a pevninou. Avšak záměr jejich se nezdařil přes to, že Němci v těchto zápasech užili nové smrtící zbraně otravných plynů, ponejprv dne 22. dubna 1915. Překvapení dlouho netrvalo, dohodoví vojáci záhy byli opatřováni ochrannými maskami. Nové pokusy Němců o dobytí Paříže přes Verdun vždy ztroskotaly. Na východním bojišti stala se pro další průběh války osudná změna. Počátkem roku dobývali Rusové s velkým úsilím a těžkými obětmi karpatských průsmyků od severu i od Bukoviny, které se zmocnili. Postup byl velmi volný. Výborné služby konali při tom českoslovenští starodružiníci, byvše rozděleni v malých hloučcích po různých částech ruské armády. Jejich zásluhou přešlo mnoho československých vojáků k Rusům, v Dukle dokonce 2 prapory pražského pluku i s důstojníky. Účelem ruských útoků bylo vniknouti do Uher na Pešť a odtud proti Dunaji k Vídni. Na osobní zakročení peštského ministerského předsedy hr. Tiszy

v Berlíně o pomoc Německa, vyslán brzy německý sbor k Užockému průsmyku. Situace se měnila v neprospěch Ruska. Vinoru byli nuceni Rusové odeslati mnoho vojska z Haliče na sever. Nejslabší ruské postavení bylo na Dunajci, ale rakouské síly samy nestačily na jeho proražení. Bylo třeba vydatné pomoci německé, kterouž Rakousko obdrželo, ale vedení celého podniku odevzdáno do rukou německých. 1. květen 1915 byl na Dunajci dnem hrůzy. Německý generál Mackensen zahájil útok strašlivou nepřetržitou kanonádou, na kterou Rusi nebyli sto náležitě odpovídati pro slabé zásoby střeliva. Spojenci záhy odrazili nepřítele, překročili Dunajec a u města Gorlice rozpoutaly se nejzuřivější boje. Město stálo v plamenech, z hořících pramenů naftových plameny vysoko šlehaly, děla hřímala k ohlušení a k tomu zazníval divoký ryk vítězů. Ruská vojska na celé čáře ustupovala. Koncem června opanovali spojenci Lvov a posléze téměř celá Halič byla pro Rusy ztracena. Rovněž na severu byla ruská armáda tlačena mocně zpět. Ustup trval až do září 1915 a koncem měsíce zas proti sobě stojí dvě dlouhé fronty od Rigy do severovýchodní Haliče. Spíše než na frontách ostatních byla zde opět zahájena válka zákopová. Nešťastný obrat ve válčení ruském bolestně působil na slovanská srdce.

Srbsko přes to, že od posledního vpádu rakouského mělo skoro tři čtvrtě roku pokoj, mělo jiného nepřítele v zemi. Byl to tyfus, vzniklý otráveným vzduchem z tisíců nepohřbených těl padlých Rakušanů. 21. září 1915 vystoupilo Bulharsko proti Srbsku, za dva dny na to mobilisovalo Řecko ale zásluhou dohodového lodštva, jež blokovalo přístav athenský, nesúčastnilo se činně proti Srbsku. Osud Srbska se však naplňoval. Rakousko s Německem po delší dobu shromažďovalo značné vojenské sbory na Dunaji a Sávě. 5. října započal opět gen. Mackensen strašlivou dělostřelbou

a po dva dny nepřetržitě zasypával Bělehrad ohněm. 7. října překročivše pohraniční řeky vnikly rakousko-německé sbory do Bělehradu, kdež na ulicích i v domech urputně bojováno. Zároveň vnikly jiné proudy od západu i od východu do země a Srbové počali před nepřátelskou přesilou ústupovati. Bulhaři přidali se k pronásledovatelům. Zatím již i Černá Hora z části rakouským vojskem okupována, nezbyla tudíž srbské armádě jiná cesta k ústupu než do Albánie. Ústup trval celý listopad a byl snad nejsvízelnější episodou celé světové války. Vysílené vojsko za neustálých přestřelek a lijavců nepřetržitých ustupovalo velmi nesehodným terrainem. Cesta jejich poseta byla tisíci mrtvol. Válečný materiál pro nesnadnou dopravu ničili, aby se nedostal do rukou nepřátel. Mezi těmito, kdo prošli touto „cestou smrti" a vyvázli životem bylo též několik set Čechoslováků, kteří ze zajateckého tábora dobrovolně vstoupili do srbské armády. Ti dostavše se šťastně až do Valony, dopraveni byli italskou lodí na ostrov Asinaru. Zde po nutném oddechu a výcviku odešli později nejvíce do českého vojska ve Francii. Hlavní jádro srbské armády dikladěně prořídlé ze Skadru a Prače dopraveno anglickými a francouzskými loděmi počátkem r. 1916 na ostrov Korfu, kamž přesídlila též srbská vláda. Po jejich odchodu zabrali vítězové Albánii po Valonu a Macedonii až za Bitolji. Za těchto bojů vstoupila ponejprve do akce fronta Solunská proti Bulharům, ale po ústupu Srbů vrátila se zpět do předešlého postavení. Pád Srbska strhl s sebou i Černou Horu. Od počátku světové války bojovalo se na černohorských hranicích se střídavým štěstím. Teprve za říjnového vpádu do Srbska, zmocnili se Rakušané Lovčenu. Již 13. ledna 1916 byli v Cetyni a 25. ledna král Nikola kapituloval. Černá Hora zůstala pak trvale okupována vojsky rakouskými.

Válka v koloniích rozhodnuta koncem roku 1915 v neprospěch Německa. V Asii opanovaly tyto Japonci a africké državy opanovány vojsky britskými a francouzskými, z části i portugalskými.

Rok 1915 třebas, že nekončil pro Dohodu příznivě, přece její postavení bylo lepší než ústředních mocností sevřených blokádou. Stálým útočením německých a rakouských armád vznikaly v těchto záhy citelné mezery, které bylo nutno doplniti. Za tím účelem konaly se v Rakousko-Uhersku pravidelně každého půl roku odvody nových branců a Německo rovněž muselo tak činiti. V Rakousku dokonce vláda absolutisticky prodloužila věk branné povinnosti, takže nezřídka se stávalo, že syn s šedivým otcem v jedné četě vedle sebe kráčeli na bojiště. Při odvodech zvláště nedobře vedlo se dělníkům, učitelům a Sokolům. Dělníci pro svoje národní smýšlení byli, pokud nemohli býti zařazeni do vojska, vysíláni do muničních továren, často ve vzdálených zemích. Učitelstvo dopustilo se v očích hlavního stanu těžkého zločinu tím, že celá desítiletí odchovávalo mládež v národním duchu a pracovalo kulturně i mezi lidem. U Sokolů pak pouhé příslušenství k některé jednotě bylo dostatečným důkazem velezrádného smýšlení. Běda těm, při jejichž jméně v matrikách branců objevena písmena p.v., to jest „politisch verdächtig" (politicky podezřelí.)

Veřejnost byla klamána lživými úředními zprávami o vítězstvích. V Praze hned na začátku války vznikla společnost (nazvaná později Maffie), která si opatřovala i z ciziny zprávy spolehlivé a pravdivé. Duší této společnosti, dokud žil v Praze, byl prof. Masaryk. 18. prosince 1914 opustiv Prahu odebral se do Itálie, ale zpět se již vrátiti nemohl. Odejel pak do Ženevy ve Švýcarích a zde se zdržel několik měsíců. On, jenž tak kdysi ostře

odsoudil každou revoluci, šel nyní sám dělat revoluci proti Rakousku, které vymazati z mapy Evropy si učinil jedním z hlavních cílů svého snažení. V Ženevě navázal styky s usazenými zde Jihoslovany a stal se oporou hnutí československého a jihoslovanského. Byl stíhán slídiči rakouské policie, ale on pracoval velmi promyšleně a systematicky. Usiloval především o dvojí: o zprávy z domova a pak o organisaci zahraničních Čechoslováků. Opatřiv si záhy trvalé spojení s Maffií v Praze, byl občasnými návštěvami z Čech informován o všech novinkách. Zprávy z domova nebyly utěšené. Persekuce přibývalo. Každé sebevědomější národní hnutí v zárodcích potlačováno. Časopisectvo pronásledováno, spolky rozpouštěny, vše těžce oddychovalo pod hrubým tlakem policejní svůle. Aby se nešířil duch odboje mezi vojskem, byly české pluky překládány do Uher nebo severočeských měst německých, česká města dostala posádky maďarské, rumunské a německé. Těchto cizích vojáků chtěla vláda v případě nevole použití proti českému lidu. Příčin k propuknutí nevole bylo mnoho, neboť průběhem r. 1915 již obcházela říši příšera hladu. Dlouhé průvody žen, později též i dětí stávaly po celé hodiny často i v noci před obchody potravinářskými, očekávajíce toužebně na přívoz něčeho k snědku. Lid nazval smutné tyto zástupy frontami. Potravinové dávky úřady stále zmenšovaly; lichváři v řetězových obchodech vyháněly ceny poživatin a vůbec všeho do strašné výše, chudým vrstvám obyvatelstva vůbec nepřístupné. Zločinně nízká kvota potravin, určená úřady pro jednu osobu na den, nebyla sto nasytiti ani jednou za den.

Vídeň odkryla národu českému svou tvář. V květnu 1915 byli zatčeni dr. Jos. Scheiner a dr. Karel Kramář, v červnu dr. Alois Rašín. V září zatčen Vinc. Červinka a Jos. Zamazal. Scheiner musil po čase býti

propuštěn, ale Vídeň ze vzteku rozpustila v listopadu r. 1915 Českou Obec Sokolskou. Ostatní drženi ve vyšetřovací vazbě ve „věži smrti" a souzeni vojenským soudem ve Vídni. Na lavici obžalovaných sedělo v těchto čtyřech mužích vlastně český národ. Přelíčení s nimi počalo 6. prosince r. 1915 a vleklo se téměř půl roku do 3. června 1916.

Již v březnu 1915 přistoupil Masaryk ke zřízení tak zvaného „Národního sdružení", které v listopadu téhož roku přeměnilo se v „Národní radu československou". Velikou překážkou v díle jeho bylo, že národ český byl v cizině velmi málo znám, Slováci vůbec nic. Proto bylo třeba pozornost ciziny na Čechoslováky obrátiti. Pro informaci ciziny založen francouzský týdenník = La Nation Tchèque = za vedení franc. spisovatele Arnošta Denise, přítele našeho národa. Tajně dopravován a čten i v našich zemích. Po větších nesnázích podařilo se založiti v cizině český list. Na podzim r. 1915 počal vycházeti v pohraničním franc. městě Annemassu orgán zahraničních Čechoslováků = Česká samostatnost = redakcí dra Lva Sychravy. Později přeložen byl do Paříže. Peníze na tyto i jiné revoluční podniky poskytli Čechoslováci z Ameriky dobrovolnými sbírkami. Když začal český list v cizině vycházeti, bylo vše, co za hranicemi bylo československého, již oficielně ve válce s dvouhlavým orlem rakouským. 3. září r. 1915 přibyl do Ženevy prof. Eduard Beneš, opustiv zemi, když shledal, že stal se zvláštním předmětem rakouské policie. Skoro současně odjel jeho bratr Vojta Beneš do Spojených států, kde ve prospěch československé revoluce zahájil velkolepou propagandu mezi zámořskými krajany. Dovedl sjednotiti všecky v myšlénce za svobodu staré vlasti.

V Ženevě usadil se dr. Beneš na nějaký čas trvale a Masaryk naleznuv v něm spolehlivého zástupce, mohl nyní z neutrálního Švýcarska

do samých států dohodových přenésti svou činnost a již 5. září odjíždí ke krátkému pobytu do Francie. Bylo třeba orientovati krajany usedlé ve Francii, neboť počátkem r. 1915 zalehl mezi ně ohlas neshod, jež ohrožovaly československé hnutí v Rusku. Tam totiž hned od počátku války se mezi našimi krajany počaly projevovati dva směry: kijevský a petrohradský. Prvý spatřoval jako i mnozí v Čechách spásu v jediném Rusku a pracoval přímo k tomu, aby se českým zemím a Slovensku dostalo jakési autonomie pod svrchovaností Ruska, kdežto druhý směr ve shodě s intencemi Masarykovými spoléhal také na státy západní. Nejvýstřednější přívrženec směru prvého J. S. Koníček, ruský Čech, počal počátkem r. 1915 organisovati jakýsi „zahraničný komitét československý" v Paříži a pokusil se i o založení listů pro svoje tendence, ale mělo vše krátké trvání. Konečně vzdal se dalších pokusů ve Francii a odebral se do Ameriky. Masarykovi ovšem muselo záležeti na tom, aby se podobné, československou věc poškozující výstřelky, neopakovaly.

Když na stálé poukazování Setona Watsona na důležitý význam Slovanů ve válce světové, zřízen byl při královské universitě v Londýně slovanský institut, byl sem T. G. Masaryk povolán za profesora. 19. října zahajuje zde svoje přednášky úvahou „o problému malého národu," kterážto přednáška vzbudila pozornost též rakouské policie. Nyní byl T. G. Masaryk zbaven hodnosti profesorské, ovšem i platu, jeho choť v Praze octla se v poměrech velmi stísněných, když v listopadu 1915 byla spolu s manželkou dra. Beneše zatčena i starší její dcera dr. Alice. Z Londýna udržoval Masaryk stálé spojení s krajany ve Francii a Švýcarích i do Paříže časem ke krátkému pobytu zajížděl. Zatím počal československý odboj zahraniční nabývati konkretních tvarů. Dne 14. listopadu

uveřejněno v čelných listech dohodových a mnohých amerických prohlášení českého zahraničního komitétu, podepsané Masarykem, Dürichem, Benešem a předními zástupci Čechův usazených ve Francii, Anglii, Rusku a v Americe. V něm vyslovují Čechoslováci své plné sympathie Dohodě a pod její záštitou vyhlašuje československý národ na základě historického i přirozeného práva svou plnou neodvislost. Prohlášení toto jest první listinou, kde užívá se oficielně názvu Československo a Čechoslováci. Nyní, kdy stalo se české jméno na západě známo, mohl být obracován zřetel i na Slováky, z jejichž řad dostalo se brzy Masarykovi pomocníka. Byl jím M.R. Štefánik, hvězdář světoznámý, usazený od r. 1904 v Paříži. Vstoupil dobrovolně do leteckého sboru jako prostý vojín a na podzim r. 1915 byl již majorem. Prodělal srbský ústup do Albánie a ze ztroskotavšího letadla sám raněn se zachránil. Vedle Masaryka a Beneše stal se hlavním pilířem československé zahraniční revoluce.

Nadešel rok 1916. Velkolepý válečný průmysl dohodový povzbuzoval naděje i Spojené Státy dodávaly výrobky do států dohodových. Ústřední mocnosti se svými spojenci rovněž nelenily, ale účinky britské blokády citelně vzrůstaly, neboť vedle nedostatku potravin jevil se nedostatek materiálu na vražedné zbraně. Průběhem t.r. bylo Německo i Rakousko-Uhersko nuceno sáhnouti k rekvisicím různých kovů jako: mosaze, mědi, niklu a zvonoviny a všech předmětů z těchto vyrobených. Zabírány mosazné dveřní kliky, kotle, hmoždíře, žehličky a jiné nádobí. Rovněž i kostelní zvony musely býti molochu války obětovány. Rekvisiční komise, bývaly vůči obyvatelstvu, obyčejně utrápeným ženám, dosti bezohledné a lid měl je v nenávisti. Drobné mince, niklové 10ti a 20tihaléře, bronzové 2haléře staženy a nahraženy železnými penězi. Z nedostatku

a hladu vzrůstal nepokoj, v Německu docházelo k častým stávkám a výtržnostem; vždyť již na podzim r. 1915 počalo se mezi německými socialisty ozývati volání po míru bez náhrad a záborů.

Počátkem r. 1916 odhodlala se Anglie zavésti na čas války všeobecnou brannou povinnost, neboť nutně potřebovala armády obranné proti útokům německých ponorek na britské břehy a na ochranu velikých měst proti německým letadlům, kteráž se odvažovala i nad Londýn.

31. května 1916 opustilo německé válečné loďstvo svůj přístav v Kielu a napadlo s úspěchem u Kattegatu předvoj loďstva britského. Záhy ale hlavní loďstvo britské spojivše se s ohroženým předvojem, donutilo nepřátelské loďstvo k ústupu do Kielu. Ačkoliv Němci v této bitvě měly větší ztráty a tudíž utpěli porážku, přece svůj počáteční úspěch vydávali za vítězství.

Nejkrvavější ze všech bojišť tohoto roku bylo bojiště francouzské. Stálé a prudké útoky Němců na Verdun, od února až do konce června 1916 stále se opakující, končily pro Němce neúspěchem a dle vlastního odhadu Němců ztrátou 400.000 mužů. Rozumí se, že i na straně francouzské ztráty byly veliké. Aby zachránili Verdun, obrátili Francouzi a Angličané pozornost Němců na Sommu, kdež zahájili přesně 1. července několikaměsíční bitvu, která je nejdelší a nejkrvavější ze všech bitev ve světové válce svedených. Zde ponejprve ukázala se technická převaha vojsk dohodových nad německými. Četnější a lepší bylo nejen dohodové dělostřelectvo, nýbrž především i dohodová aviatika, která pracovala hluboko v týle nepřátelském. Angličané v této bitvě ponejprv uvedli v činnost svoje tanky, obrovské to automobily, obrněné a vyzbrojené, drtící každou překážku. Tato bitva ukázala, že se těžiště přesunuje od ústředních mocí k Dohodě. Nových vavřínů dobývá si v této bitvě setnina „Na zdar“

Rakouské vojsko po kapitulaci Černé Hory vniká hluboko do Albánie, takže 16. února 1916 je již v Drači. Cílem Rakouska jest vytlačiti Italii z Jaderského moře.

Na italské frontě počal 15. května 1916 nástup silných rakouských vojsk mezi Adiži a Brentou. Opustivše zákopy na pohraničních horách jako lavina valili se mocným proudem ku předu. Avšak v nejkritičtějším pro Italii okamžiku upoutalo veškeru pozornost Rakouska Rusko, započavší počátkem června mohutnou ofensivu a Rakousko bylo nuceno nakvap mnoho vojska z italské fronty dopravovati na frontu východní. Itálie vypověděla pak 27. srpna též válku Německu.

Jelikož zájem Italie to vyžadoval, započalo Rusko ofensivu o něco dříve než bylo hotovo se všemi přípravami, ale přesto úspěchy počáteční byly pro Rusko velmi skvělé. V srpnu padají Luck a Dubno zpět do rukou Rusů a tito vnikají do Bukoviny a přibližují se opět průsmykům karpatským. Situace ústředních mocností stává se zoufalou. Na pomoc povolán do Karpat sbor turecký. Leč bohužel, právě v nejdůležitějším okamžiku, kdy bylo třeba pracovati nejdůrazněji, ruský nástup se zastavil a to právě v době, kdy ústředním mocnostem vypovědělo válku také Rumunsko (27. srpna 1916) Vliv na ochabnutí ruské ofensivy měly značně poměry vnitřní, kde car svěřil vládu Němci Stürmerovi, který společně s jakýmsi Rasputinem, dobrodruhem, jenž vetřel se v přízeň cáревny, pracoval na uzavření separátního míru. Přesto však oficielní Rusko vztahy svoje k dohodě nikterak dosud neporušilo, což nejlépe dokázalo tím, že svoji ofensivou zachránilo Italii.

Vojska rumunská z počátku dodělala se pěkných úspěchů, obsadila část Sibiňska a vniknuvše do Bukoviny, spojila se zde s Rusy.

Ale radost z vítězství netrvala v Rumunsku dlouho, o to postaral se opět známý nám již z dřívějška gen. Mackensen. Dle jeho plánu, podniknuv zároveň útok se dvou stran. V září 1916 vtrhli Bulhaři do Dobrudže, kde se jim postavili Rumuni na odpor. Zároveň po boku Rumunů bojovala zde první srbská divise, utvořená ze srbských zajatců na Rusi, pod vedením statečného plukovníka Štěp. Hadžiče. K nim připojilo se též asi tisíc Čechoslováků dobrovolně. Ve dne vítězně bojováno, v noci před tísnicí přesilou ustupováno.

1945.

Osvobození.

Počátkem měsíce května odjeli z naší obce němečtí vystěhovalci, kteří zde byli několik týdnů ubytováni. Po nich prošel obcí menší vojenský oddíl rakouské pěchoty směrem k Kyselicům. Německé vojenské mašinerii pomalu docházel už dech. V následujících dnech slyšeli z dáli dunění děl a i hrkot kulometů; přelétlo i několik ruských letadel. Jedno rozhodilo celý mrak drobných leváčků s provoláním generála Kralinovského k německým vojákům. Osudná chvíle německé porážky se nezadržitelně blížila.

V předvečer 9tého května objevily se od východu záře požárů, jež Němci při divokém ústupu ještě místy založili. To nebyl už ústup, ale zmatený úšek německé armády, kterou v patách pronásledovaly sovětské motorisované oddíly. To také byla záchrana naší hornaté krajiny, neboť nebýti rychlých pronásledovatelů, jistě by se byli Němci pokoušeli na našich pahorkách klást třebas bezúčelný odpor a zle by se byli mstili na civilním obyvatelstvu. Toho se občané nejvíc obávali. Leč k tomu již nedošlo, neboť než armáda německá dostihla naše dědiny, byla již v úplném rozkladu. Nechala vše, co se jí v poslední chvíli nepodařilo zničit, děla, tanky a všechnu výzbroj na pospas vítězům.

Rozprchla se do okolních lesů, hledajíc tam úkryt. Dvacátého května a pak v dalších dnech projížděla naším krajem po všech hlavních silnicích vítězná Rudá armáda. Všechny silnice byly jí přímo nabity, motorisované oddíly postupovaly dále až ku Praze, která téhož dne byla také již osvobozena.

Rozprášené německé oddíly skrývající se v lesích za noční temnoty posunovaly se směrem k rakouským hranicím, v čemž jim značně přispívaly v naší krajině čelné, roztroušené lesíky. Za tím účelem bylo potřebí držeti v obcích noční hlídky, aby nedošlo někde k přepadu. Několik Němců hladem dohnaných přihlásilo se i v naší vesnici ve dnech následujících a byli předáni do shromaždiště v Telči.

V obci byla vypsána volba nového zastupitelstva, jež nazváno „Místní národní výbor". Rozdány všem občanům lístky navržených členů a provedeno hlasování. Zvoleni byli: Kopečný Jan lesní hajný, předseda M.N.V., Dvořák František 15 odb. učitel, místopředseda, členové: Dvořák Ladislav 11 kameník, Vokřínek Josef ml. rolník, Plašil Jan tesař, Horálek Antonín domkař, Dvořák František 4 rolník, Dvořák Jan 9 rolník, Brázda Leopold, dělník. Politická organisace v místě v tu dobu aktivně neexistovala.

Po čase došlo v bývalém pohraničí k odsunu usazených zde Němců, naší obcí denně procházely transporty uchazečů, kteří chodili opuštěné usedlosti prohlížet a zabírat.

Z naší obce odstěhovali se na trvalo: z čísla 1. Valena František s rodinou, z čísla 19. Ježek Josef s rodinou a dvěma výměnkáři, z čísla 22. Březina Jan s rodinou a dvěma výměnkáři. Celkem z obce šlo najednou 20 osob.

Při dražbě trávy na obecních lukách, rozdělena louka „Bejkovec", kterou dosud užívali držitelé obecního plemenného býka a dána do dražby. V náhradu za to přidáno držiteli na penězích.

Místní národní výbor usnesl se v srpnu ve své schůzi vyhověli žádosti Františka Hrůzy o povolení odstranili obecní zvoničku za účelem přístavby stodůlky. Zvonička je totiž na spadnutí a zvonek byl zrekvirován. Místo opravy zvoničky postaví se kaplička na jiném místě.

V září t.r. podal předseda M.N.V. Kopečný Jan demisi a provedenou volbou zvolen výbor nový: Plašil Jan, tesař předseda M.N.V., Brázda Leopold, dělník místopředseda, členové: Vokřínek Josef ml. rolník, Dvořák Ladislav kameník, Dvořák František st. rolník, Krejčí Karel zedník, Horálek Antonín domkař, Tomíček Karel domkař.

Ústředí obcí v Brně intervenováno ohledně zřízení elektrického vedení. (Na ten účel složila obec již za okupace 56.000 Kčs)

V listopadu provedena celostátní úprava měny, veškeré peníze uloženy na vázaný vklad. Z těch uložených vkladů obdržel vkladatel na sebe i každého nedospělého člena rodiny a manželku po 500 Kčs n.m.

1946.

V lednu ustaven v obci Jednotný svaz českých zemědělců (J.S.Z.) předsedou zvolen Skupa Jan, rolník.

V únoru intervenováno osobně u ředitele ZME v Brně p. Tichého za účelem postavení elektrického vedení. Toto přislíbeno, ale třeba počítati s novou měnou, jelikož složený obnos uložen na vázaný vklad a propadl ve prospěch státu.

13. března utvořili členové K.S.Č. společně s borovenskými jednu skupinu v Borovné

Téhož měsíce vrácen obci starý zvonek.

30. dubna znovu urgováno postavení elektrického vedení přímo u ředitelství ZME v Brně. Ředitelství sděluje, že nelze stavbu provésti za dříve sjednaný obnos. Je zapotřebí opatřiti si na zvýšený stavební náklad obnos 95.000 Kčs v nové měně. M.N.V. se usnesl, vybrati podle daně výpůjčku od občanů v částce 45.000 Kčs a ZME je zaslati. 4.3. totiž ministerstvo průmyslu poukázalo obci na její účet u ZME částku 20.000 Kčs, o které se celkový náklad snižuje.

Vedle jiných věcí projednal MNV o květnu návrh na opravu starého zvonku, jenž je praskelý a má špatný zvuk. Na zaslaný dotaz zvonařské firmě v Brně, odpověděla tato, že zvonek je chráněn památkovým úřadem a za opravu že neručí.

V neděli dne 26. května konány v celé republice volby do Národního shromáždění. Kandidovaly čtyři strany. Číslo 1. Komunistická strana

Československa, číslo 2. Československá strana lidová, čís. 3. Československá sociální demokracie, čís. 4. Československá strana národně-socialistická. Výsledek voleb v naší obci byl tento: číslo 1. - 33 hlasy, čís. 2. - 44 hlasy, čís. 3. - 3 hlasy, čís. 4. - 5 hlasů.

V červnovém zasedání M.N.V. jednáno o péči o zvonku a usneseno provésti v obci sbírku na zvon nový a dáti jej zvonařské firmě v Brně uliti. Objednávka podána, firma ale určila si dodací lhůtu 1 rok.

V září vykopány jámy pro sloupy elektrického vedení. Povinnost rozdělena podle daně. V příštích dnech elektrikáři naslavěly sloupy a pak počali natahovat dráty. Během měsíce října dokončeno i připojení jednotlivých čísel na vedení a dne třicátého prvého října roku 1946 zazářily ponejprve elektrické žárovky v naší vesnici. Událost tato oslavena byla veselicí v ozářeném místním hostinci při hudbě a tanci za povznesené nálady súčastněných obyvatel a elektrikářů.

Na podzim provedena důkladnější oprava obecních cest v Braně a na Vejhoně.

V listopadu byla provedena kolaudace elektrické sítě a obci přiznán stavební příspěvek ve výši 72.000 Kčs, z něhož odečten obnos 20.000 Kčs, který byl poukázán ministerstvem průmyslu jako záloha. Podle usnesení M.N.V. dne 15. 12. byla sjednána s Kampelíčkou v Hrákolíně zapůjčka 60.000 Kčs na úhradu zbytku nákladu.

1947.

1. ledna založena v obci místní skupina "Komunistická strana Československa", dosud byli její členové z obce Říší ve skupině v Borovné. Zavedeno řádné školení.

V zimní době provedena část kanalisace od čísla 8 až k silnici pod rybníkem, nákladem 27.000 Kčs včetně rour velikosti 0·40m

V únoru odstoupil z Místního národního výboru Horálek Antonín č. 29 a na jeho místo zvolen Jos. Kopečný. V červnu dodán z Brna nový zvon o váze 100 kg.

Od roku 1933 platila obec sboru dobrovolných hasičů v Mrákotíně příspěvek, poněvadž sama hasičský sbor nemá. Občas přijeli se hasiči a vloživše ssavici do rybníčka, prováděli zde takové menší cvičení. Poněvadž poslední čas ssavice táhla i hodně bláta, nařídili, aby byl rybník vyčištěn. Proto Místní národní výbor ve své červencové schůzi rozhodl se toto provésti. Rybník vypuštěn a po vysušení nařízeno, aby všichni majitelé koňských potahů jeli jeden den vyvážel a ostatní měli zase povinnost každý jeden den toto bahno nakládat. Když blato bylo vyvezeno opravili zedníci ještě místy porouchané tarasy hráze, aby bylo opět vše v pořádku, poněvadž taková oprava bývá jednou za několik roků prováděna.

V létě též provedena změna držitele plemenného býka, kterého už delší dobu měl v držení František Brož. Tohoto vystřídal teď Josef Vokřínek za poplatek 8.000 Kčs ročně a seno i otavu z obecní louky na Vibci.

1948.

Ve schůzi místního národního výboru dne 3. února t. r. projednána stavba nové obecní kanceláře. Původně zamýšlená oprava obecního chudobince k tomu účelu, shledána po důkladné prohlídce zchátralé dosti již budovy za úplně nezpůsobilou a nákladnější než-li stavba nová. Ani polohou, stojíc pod samou hráží obecního rybníka nevyhovovala. Proto návrh na sbourání pastoušky a použití materiálu, jako kamene, cihel a j. byl přijat. Při prohlídce krovu zjištěno, že některé části trámů jsou nahnilé, poněvadž šindelová střecha nebývala vždy v dobrém stavu a uznáno prodati jej na palivo.

Jako zájemci přihlásili se Dvořák Ladislav a Solař Leopold a koupili krov za 1.500 Kčs.

Na novostavbu kanceláře vyloučen pozemek na obecní louce mezi čísly 24 a 30., uprostřed vsi vedle silnice. Plánek na ní zhotovil stavitel Josef Řehák z Telče.

Usneseno, aby veškerá práce nádenická i přívoz materiálu provedla se dobrovolnou svépomocí občanů a s kopáním základů možno počíti na jaře jakmile mrazy pominou. Po odstranění krovu možno počíti bourání pastoušky a odvážeti materiál k novostavbě.

25. únor – změna vlády a dosavádní politiky –.

3. března volba místního akčního výboru: Poláček Stanislav, předseda, členové: Plašil Jan, Brázda Leopold, Solař Leopold, Dvořák Jan 17, Pospíchal Leopold.

Téhož dne ve veřejné schůzi občanů jednáno o státním příspěvku 52.270 Kčs na elektrisaci a o jeho použití. Usneseno, aby zbývající částka po úhradě všech nákladů

spojených s elektrisací obce, jako dovoz sloupů, kopání jam, stavba sloupů atd., byla věnována na stavbu projektované kapličky.

24. července na schůzi místního národního výboru byly proti návrhu lesního družstva v Boroné o zalesnění pozemků na katastru obce Olší podány námitky.

V listopadu projednán návrh na zřízení místního rozhlasu. K jeho provedení navržena firma Josef Slabý v Pačicích, která také instalaci provedla a však bez rozhlasové ústředny, kterou slíbila dodati až v únoru příštího roku.

1949.

V únoru dodána rozhlasová ústředna firmou Josef Slabý, tato zapojena, ale 3x shořela.

2. dubna na schůzi M. N. V. usneseno, vyžádati si u Kampelíčky v Mrákotíně zápůjčku v obnose 37.660 Kčs na zaplacení místního rozhlasu.

V září jednáno s krajskou správou spojů v Jihlavě o postavení telefonní sítě do Olší. Dohodnuto a na stavbu zasláno 10.000 Kčs. Za pomoci občanů dovezeny a zasazeny sloupy a v listopadu uvedena do provozu telefonní hovorna, umístěná prozatímně u předsedy M.N.V., jelikož o tuto nebyl v obci zájem.

Na schůzi plena M.N.V. ustavena lidová myslivecká společnost k pronajmutí honitby v obci, kterou měl dosud v držení Josef Tomášek, lesmistr lesního družstva v Borovné, i na pozemcích našeho katastru.

1950.

Vládním nařízením zavedeni byli ve všech okresích t.zv. újezdní tajemníci, kteří měli být nápomocni ve výkonu pravomoci a povinností M.N.V.

Provedeno sčítání osob, závodů, podniků, strojů a hospodářských usedlostí a zvířectva.

Po jaru počalo se stavbou kapličky na návsi pod bývalou pastouškou, kdež zplanýrováním okolních jam a louže vzniklo pěkné ku stavbě kapličky velmi způsobilé místo. Pomocné práce opět prováděny dobrovolnou svépomocí občanů.

V červnu byla provedena reorganisace místního národního výboru: Předseda Jan Plašil, místopředseda Brázda Leopold; členové: Dvořák Ladislav, Kopečný Josef, Krejčí Karel, Weinerová Marta, Šulišová Marie, Šulista František, Poláček Stanislav.

V plenární schůzi konané v červenci bylo usneseno prováděti hledačky vyskytnuvší se v některých obcích mandelinky bramborové. Určeno prováděti tyto aspoň dvakrát týdně, aby v případě jejího se již objevení bylo možno zabrániti dalšímu šíření.

Stavba kanceláře byla až na menší úpravu vnitřku dokončena. Stavba kapličky s podzimem natolik pokročila, že mohla býti na zimu přikryta střechou. Dřevo na krov kapličky, věžku, potřebné latě i ostatní řezivo dodáno z obecního lesa Brádla. Střecha pokryta hliněnými taškami a věžka kolemdokola pobita celá bílým plechem.

1951.

Stavba nové kanceláře byla úplně dokončena a vybavena nejnutnějším zařízením.

Hned na jaře pokračováno na stavbě kapličky, aby tato mohla býti do srpna úplně dohotovena a na svátek Nanebevzetí Pany Marie vysvěcena.

Po částkách a po chvílích pracováno, byloť ještě potřebí mnohé učinit a kromě toho každý byl vázán ještě prácí jinou ať to byl zemědělec nebo dělník.

Po ukončení práce uvnitř kaple, úprava dlažby a obílení stěn a stropu, přišli dva malíři, aby dokončili oltářním obrazem Matky Boží a ostatní malovanou výzdobou vnitřek kapličky. Malbu oltáře provedl chrámový malíř J. Moštěk z Nové Říše a ostatní ozdoby malíř Bedřich Kolář z Mysletic, ale t.č. v Telči, který hodně přispěl při uspořádání celého vnitřku kaple.

Okolní prostranství pěkně urovnáno a připraveno na neděli 26. srpna, kdy měla se při posvěcení nové kapličky a zároveň i nového pěkného zvonu odbývati v Olší první pouť. Toto svěcení provedl p. farář Josef Hlaváč z Kostelní Myslové.

Jako roku předešlého tak i t.r. nařízeno provádění protimandelinkových hledaček po celé léto. Ačkoliv v několika obcích sousedních se mandelinka objevila, v obci naší nic nalezeno nebylo.

V podzimním období bylo vysázeno na pastvišti v Jalovčí 20 ovocných stromků, na tuto výsadbu měla obec povoleno v rozpočtu 3.000 Kčs.